

БӨЛІМ: ГЕОГРАФИЯ

“Қазақстания термині”

ЖАРИЯЛАНДЫ
03.12.2024СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/171054/>

“Атамұра” баспасының 9-сыныпқа арналған “Қазақстан географиясы” оқулығындағы “Қазақстания” термині: Пікірлер мен маңызы

Қазақстанның білім беру жүйесінде оқушыларға елдің табиғи-географиялық ерекшеліктерін жеткізу мақсатында көптеген өзгерістер енгізілді. “Атамұра” баспасының 9-сыныпқа арналған “Қазақстан географиясы” оқулығында пайда болған жаңа термин – “Қазақстания” осы бағытта жасалған жаңашыл қадам болды. “Қазақстания” ұғымы оқушыларға елдің табиғи, мәдени және географиялық бірегейлігін түсіндіріп, Қазақстанның әлемдегі ерекше орнын анықтауға көмектеседі. Бұл терминге деген қызығушылық қоғамда түрлі пікірлер тудырды.

1992 жылы тәуелсіздік алғаннан кейін Қазақстанның географиялық және тарихи ерекшеліктерін оқу бағдарламасына енгізу мақсат етілді. Оқулық авторлары Қазақстанды тек әкімшілік немесе саяси шекара ретінде ғана емес, оның ландшафттық, климаттық және экологиялық ерекшеліктерімен қамтылған бірегей табиғи аймақ ретінде көрсетуге тырысты. Сондықтан “Қазақстания” термині алғаш рет осы оқулықта пайдаланылды.

Бұл термин Қазақстанның аумағындағы бірегей экологиялық, климаттық және ландшафттық аймақтарды сипаттауға көмектеседі. Географтар “Қазақстанияны” Қазақстан аумағының табиғи біртұтастығы ретінде қабылдауды ұсынады, себебі Қазақстанның шөлейтті аудандарынан бастап, тау және орманды аймақтарға дейінгі кең аумақты қамтитын ландшафттары түрлі климаттық ерекшеліктерімен көзге түседі.

Сонымен қатар, “Қазақстания” терминінің қолданылуы қоғамда және білім беру саласында әртүрлі пікірлер туғызды:

1. Қолдаушылар пікірі – Бірқатар мұғалімдер мен зерттеушілер терминнің оқушылардың елге деген қызығушылығын арттырып, патриоттық сезімдерін нығайтуға

көмектесетініне сенеді. Олар “Қазақстания” ұғымы арқылы Қазақстанды экожүйелер тұрғысынан тереңірек түсінуге жол ашатынын айтады. Термин оқушыларды Қазақстан табиғатының ерекше екенін сезінуге ынталандырып, табиғатқа деген жауапкершілік сезімін оятуды көздейді. Кейбір мамандар “Қазақстания” термині арқылы Қазақстанның табиғи байлығы әлемдегі өзге аймақтардан ерекшеленетінін көрсетуге болады деп есептейді.

2. Сын айтушылар пікірі – Кейбір мұғалімдер “Қазақстания” терминін күрделі деп санайды. Олардың пікірінше, мұндай терминдер оқу процесін қиындатып, оқушыларға түсінуге ауыр болуы мүмкін. Әсіресе орта мектепте мұндай күрделі ғылыми терминдерді түсіндіру қиындық тудырады деген сын-пікірлер бар. Сонымен қатар, кейбір ата-аналар терминнің пайдасы жайлы күмәнданып, оның орнына оқушыларға түсінікті, қарапайым тілмен жеткізуді ұсынады.

3. Ғылыми қауымдастықтың пікірі – Қазақстандық географтар “Қазақстания” терминінің ғылыми негізін қолдайды. Олар термин Қазақстанның табиғи ерекшеліктерін зерттеуге арналған маңызды құрал екенін және бұл ұғым арқылы табиғатты қорғау, экологияны жақсарту сияқты маңызды мәселелерді ашуға болатынын алға тартады. Қазақстанда әртүрлі климаттық аймақтардың бар екенін ескерсек, “Қазақстания” термині елді табиғи аймақтар арқылы бөлудің жаңа тәсілі ретінде қарастырылады. Бұл әдіс әсіресе экологиялық зерттеулерде және табиғи ресурстарды қорғауда маңызды рөл атқаруы мүмкін.

“Қазақстания” терминінің оқу процесіндегі маңызына тоқталсақ, “Қазақстания” термині оқушылардың туған жеріне деген жауапкершілік сезімін арттыруға көмектеседі. Ол арқылы Қазақстанның әр аймағының табиғи ерекшеліктерін білуге, оны құрметтеп, қорғауға ынталандыруға болады. Мысалы, Қазақстанның Батысындағы шөлейтті аймақтар мен Оңтүстігіндегі тау бөктерлері әртүрлі климаттық және табиғи жағдайларға ие. Осы ерекшеліктерді білу арқылы оқушылар туған жерінің табиғи байлығын қорғаудың маңыздылығын түсіне алады.

Сондай-ақ, бұл термин оқушылардың географияға деген қызығушылығын арттыруға бағытталған. Жергілікті табиғатты сипаттайтын ерекше ұғымдарды білу арқылы оқушылар география пәніне көбірек мән береді. Мысалы, Қазақстанның ерекше экожүйелері мен биологиялық әралуандылығы туралы білу балалардың табиғатқа қамқорлықпен қарауға деген ынтасын оятады.

Қазақстан – әлемдегі ең ірі жер көлеміне ие мемлекеттердің бірі және әртүрлі табиғи ландшафттардан тұратын ерекше ел. Елдің кең байтақ жері биік таулардан, орманды далалардан, шөлейт және шөлді аймақтардан тұрады. Мысалы, елдің солтүстігінде Сібір ормандарының шеткі бөліктері орналасса, оңтүстікте Қызылқұм мен Мойынқұм сияқты шөлейтті аймақтар бар. Осындай әртүрлілікті “Қазақстания” ұғымы арқылы көрсету – Қазақстанның әлемдегі географиялық және экологиялық орнының ерекшелігін тануға

мүмкіндік береді.

“Атамұра” баспасының оқулықтарындағы “Қазақстания” термині – Қазақстанның бірегей табиғи аймағын сипаттау мақсатында енгізілген маңызды ұғым. Бұл термин оқушылардың туған жерінің байлығын түсініп, оған қамқорлықпен қарауына жол ашады. “Қазақстания” ұғымы география пәнін байытып қана қоймай, ұлттық сана-сезім мен патриоттық тәрбиені нығайтуға бағытталған. Бұл терминнің қолданысы оқушылардың өз еліне деген құрметін арттыруға, Қазақстанның бірегей табиғи мұрасын тануға септігін тигізетіні анық.

Нұрай БАҚБЕРГЕН

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.